УДК 378.091.3:378.046-021.64:159.955
DOI https://doi.org/10.32782/eddiscourses/2026-1-2

НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ПІЗНАВАЛЬНА АКТИВНІСТЬ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

Димар Наталія Михайлівна,
асистент кафедри гістології та ембріології,
Національний медичний університет імені О.О. Богомольця
ORCID: 0000-0003-2673-2683

Яременко Лілія Михайлівна,
доктор медисних наук, професор,
професор кафедри гістології та ембріології,
Національний медичний університет імені О.О. Богомольця
ORCID: 0000-0001-7076-467X

У статті здійснено розгорнутий теоретико-методологічний аналіз феноменів навчально-пізнавальної діяльності та пізнавальної активності студентів медичних закладів вищої освіти в умовах сучасних трансформацій освітнього простору. Навчально-пізнавальна діяльність студентів інтерпретується як особлива форма навчально-професійної діяльності, спрямована на цілеспрямоване засвоєння системи наукових знань, оволодіння способами пізнавальної та практичної діяльності, формування професійного мислення й розвиток творчого потенціалу майбутніх лікарів. Обґрунтовано положення про студента як активного суб'єкта власного освітнього та професійного розвитку, здатного до саморегуляції, рефлексії та відповідальності за результати навчання, а також про трансформацію ролі викладача від транслятора знань до організатора освітнього середовища, фасилітатора пізнавальної активності та партнера у професійному становленні здобувачів освіти.

Проаналізовано пізнавальну активність як складне психолого-педагогічне утворення, що формується у процесі взаємодії зовнішніх і внутрішніх чинників. До зовнішніх чинників віднесено організаційно-методичне забезпечення освітнього процесу, професійну спрямованість навчальної діяльності та рівень педагогічної майстерності викладачів; до внутрішніх – особливості пізнавальних процесів, емоційно-вольову сферу, мотиваційну структуру особистості та розвиток рефлексії. У структурі пізнавальної активності студентів медичних ЗВО виокремлено стимуляційно-мотиваційний, змістовно-операційний, контрольно-рефлексивний, самостійно-творчий, соціально-комунікативний і організаційно-дидактичний компоненти, розкрито їхню роль у забезпеченні цілісності пізнавального процесу та формуванні професійної компетентності майбутнього лікаря.

Охарактеризовано рівні сформованості пізнавальної активності – репродуктивний, продуктивний і креативний – та підкреслено залежність їх розвитку від педагогічних умов організації освітнього процесу, реалізації суб'єкт–суб'єктної взаємодії та використання активних і проблемно орієнтованих методів навчання. Зроблено висновок, що цілеспрямована активізація пізнавальної діяльності студентів медичних спеціальностей є ключовою передумовою формування самостійності мислення, готовності до розв'язання складних професійних завдань і здатності до безперервного професійного саморозвитку.

Ключові слова: навчально-пізнавальна діяльність, пізнавальна активність, студенти медичних закладів вищої освіти, професійна компетентність лікаря, структура пізнавальної активності, педагогічні умови, суб'єкт-суб'єктна взаємодія.

Dymar Nataliia, Yaremenko Liliia. Learning-Cognitive Activity and Cognitive Engagement of Students of Medical Higher Education Institutions: A Theoretical and Methodological Analysis

The article provides an in-depth theoretical and methodological analysis of learning-cognitive activity and cognitive engagement of students in medical higher education institutions within the context of contemporary transformations of the educational environment. Learning-cognitive activity is interpreted as a specific form of educational and professional activity aimed at the purposeful acquisition of a system of scientific knowledge, mastery of cognitive and practical methods of action, formation of professional thinking, and development of the creative potential of future physicians. The paper substantiates the position of the student as an active subject of personal educational and professional development, capable of self-regulation, reflection, and responsibility for learning outcomes, as well as the transformation of the teacher's role from a transmitter of knowledge to an organizer of the educational environment, a facilitator of cognitive engagement, and a partner in students' professional formation.

© Димар Н. М., Яременко Л. М., 2026
Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Cognitive engagement is analyzed as a complex psychological and pedagogical construct that develops through the interaction of external and internal factors. External factors include organizational and methodological support of the educational process, professional orientation of learning activities, and the level of teachers' pedagogical competence; internal factors encompass characteristics of cognitive processes, the emotional-volitional sphere, motivational structure of personality, and the development of reflection. Within the structure of cognitive engagement of medical students, stimulative-motivational, content-operational, control-reflective, independent-creative, social-communicative, and organizational-didactic components are distinguished, and their role in ensuring the integrity of the cognitive process and in shaping the professional competence of future physicians is elucidated.

The levels of cognitive engagement formation – reproductive, productive, and creative – are characterized, and their development is shown to depend on pedagogical conditions of educational process organization, implementation of subject-subject interaction, and the use of active and problem-oriented teaching methods. It is concluded that purposeful enhancement of cognitive engagement among medical students is a key prerequisite for the development of independent thinking, readiness to solve complex professional tasks, and capacity for lifelong professional self-development.

Key words: learning-cognitive activity, cognitive engagement, medical students, medical higher education institutions, professional competence of physicians, structure of cognitive engagement, pedagogical conditions, subject-subject interaction.

Вступ. Сучасна система вищої медичної освіти функціонує в умовах зростання вимог до якості підготовки майбутніх лікарів, що зумовлює необхідність переосмислення педагогічних підходів до організації навчального процесу. Особливої актуальності набуває проблема формування навчально-пізнавальної діяльності та пізнавальної активності студентів як ключових чинників розвитку професійної компетентності, клінічного мислення й готовності до безперервного професійного самовдосконалення. У педагогічній та психологічній науці навчально-пізнавальна діяльність розглядається як особлива форма загальнолюдської діяльності, спрямована на засвоєння знань, способів діяльності, культурних цінностей і соціальних відносин. У контексті вищої освіти вона набуває чітко вираженої професійної спрямованості, оскільки забезпечує оволодіння здобувачами освіти досвідом розв'язання фахових завдань, формування професійного мислення та розвиток творчого потенціалу.

Мета і завдання. Метою статті є здійснення теоретико-методологічного аналізу навчально-пізнавальної діяльності та пізнавальної активності студентів медичних закладів вищої освіти, уточнення їх сутності, структури, чинників формування та рівнів сформованості в контексті професійної підготовки майбутніх лікарів.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети використано комплекс загальнонаукових і теоретичних методів дослідження, зокрема: аналіз, синтез і узагальнення наукових джерел із педагогіки, психології та методики вищої медичної освіти з метою уточнення понятійно-категоріального апарату дослідження; порівняльний аналіз підходів вітчизняних і зарубіжних науковців до трактування навчально-пізнавальної діяльності та пізнавальної активності; структурно-логічний аналіз для виокремлення компонентів пізнавальної активності та з'ясування їх функціональної взаємодії; системний підхід, що дозволив розглянути пізнавальну активність студентів як цілісне психолого-педагогічне утворення в системі професійної підготовки майбутніх лікарів.

Результати дослідження. Навчально-пізнавальна діяльність студентів у сучасній педагогічній науці розглядається як особлива форма загальнолюдської діяльності, спрямована на засвоєння системи знань, способів діяльності, культурних цінностей і соціальних відносин. У контексті вищої освіти вона набуває професійної спрямованості, оскільки забезпечує оволодіння студентами методами та досвідом розв'язання практичних фахових завдань, формування професійного мислення й розвитку творчого потенціалу, що дозволяє трактувати її як навчально-професійну діяльність [1].

У наукових джерелах пізнавальна активність студентів трактується як динамічний стан особистості, який проявляється у стійкому і різнобічному інтересі до нових знань, цілеспрямованому прикладанні зусиль, концентрації уваги та мобілізації розумових і фізичних ресурсів для досягнення навчальних цілей [2, с. 197]. Пізнавальна активність студентів виявляється у ставленні до змісту навчання та його процесу, в особистому прагненні ефективно оволодіти знаннями за визначений час, у мобілізації своїх морально-вольових зусиль для досягнення навчальної мети [3, с. 13]. Пізнавальну активність студентів у навчальному процесі доцільно розглядати як міру їх залученості до предмета діяльності, що виявляється у готовності до виконання навчальних завдань, прагненні до самостійної роботи, здатності здійснювати пошук і критичний аналіз наукової інформації з різних джерел, а також у розширенні пізнавальних інтересів і мотивації до навчання [1].

У навчально-пізнавальному процесі студент водночас постає об'єктом педагогічного впливу та активним суб'єктом власного розвитку, результатом якого є формування індивідуального освітнього і професійного досвіду. Важливим результатом педагогічної діяльності є всебічний розвиток особистості здобувача освіти, зокрема його інтелектуальне зростання, становлення самостійності, відповідальності та здатності до рефлексії як суб'єкта навчальної діяльності. Об'єктом діяльності студента є наукова, теоретична й практична інформація, яку він опановує у процесі навчання, тоді як продуктами цієї діяльності виступають сформовані знання, уміння й навички, що проявляються у відповідях, практичних діях і результатах підсумкового контролю (іспитів, заліків, модульних екзаменів). Студент, як суб'єкт навчально-професійної діяльності, має власну мету, об'єкт, засоби та способи її досягнення, а також індивідуальні можливості, зумовлені рівнем розвитку пізнавальних процесів і особистісних якостей [1]. Одним із ключових завдань викладача на всіх етапах професійного становлення майбутнього лікаря є створення умов для самовизначення студента та підтримка його переходу від позиції об'єкта навчання до позиції активного суб'єкта навчально-професійної діяльності. При цьому необхідно враховувати, що розвиток особистості не має лінійної залежності від педагогічного впливу, а відбувається відповідно до внутрішніх психологічних закономірностей, зокрема особливостей сприймання, мислення, пам'яті, волі, характеру та формування загальних і спеціальних здібностей. Студент не є суб'єктом навчально-професійної діяльності від початку, а стає ним у процесі цілеспрямованого виховання й навчання, де провідну роль відіграє викладач як фасилітатор саморозвитку особистості [1; 4, с. 398].

У педагогічній теорії активізація пізнавальної діяльності традиційно пов'язується з удосконаленням методів, форм і засобів навчально-пізнавальної роботи, які забезпечують залучення студентів до активної та самостійної теоретичної й практичної діяльності на всіх етапах освітнього процесу [5; 6. с. 173]. Водночас таке розуміння не вичерпує багатовимірності зазначеного феномену, оскільки активізація пізнавальної діяльності має бути спрямована не лише на здобувача освіти, а й на викладача як рівноправного учасника освітньої взаємодії У цьому контексті активізація пізнавальної діяльності постає як цілісна система суб'єкт-суб'єктних взаємовпливів усіх учасників навчально-виховного процесу, результатом якої є реалізація розвивального навчання [7, с. 348]. Таке навчання ґрунтується на домінуванні самостійного пізнавального пошуку, усвідомленого опрацювання інформації, формування критичного мислення та здатності застосовувати набуті знання й уміння у змінних професійних і соціальних умовах. За цих обставин трансформується і роль викладача: від носія готових знань та контролера навчальної діяльності – до організатора освітнього середовища, фасилітатора пізнавальної активності та дослідника, який взаємодіє зі студентами на засадах партнерства і професійної співпраці [8, с. 140]. Ключовим завданням викладача в умовах активізації пізнавальної діяльності є науково обґрунтоване конструювання змісту навчальних занять, а також розроблення методичних рекомендацій щодо їх підготовки, організації, впровадження та проведення. Особливої ваги набуває добір таких методів і форм навчання, які стимулюють самостійну роботу студентів, інтеграцію теоретичних знань із практичним досвідом та розвиток дослідницьких умінь у процесі вивчення конкретних тем навчальної дисципліни [9, с. 36].

Теоретичний аналіз наукових джерел свідчить, що пізнавальна активність, як складне психолого-педагогічне явище, має багатокомпонентну структуру. Н.В. Щепіна виокремлює, зокрема, такі компоненти пізнавальної активності як: готовність виконувати навчальні завдання; свідомість виконання завдань; прагнення до самостійної діяльності; систематичне навчання; прагнення підвищувати особистий рівень [10, с. 498]. О.Ф. Яцина зазначає, що пізнавальна активність відображає сукупність індивідуально-психологічних особливостей особистості, що виявляються у процесі пізнання та усвідомлення власної діяльності, і формується безпосередньо в діяльності внаслідок взаємодії зовнішніх і внутрішніх чинників [11, с. 196]. Вона є динамічною характеристикою навчально-пізнавального процесу, яка визначає міру залученості здобувача освіти до пізнання, глибину осмислення навчального матеріалу та спрямованість на самостійний пошук і перетворення знань [11]. До зовнішніх чинників, що активізують пізнавальну активність студентів, належать: організаційно-методичне забезпечення освітнього процесу, зокрема використання адекватних форм, методів і засобів навчання; практична та професійна спрямованість навчальної діяльності, яка забезпечує зв'язок теоретичних знань із майбутньою фаховою практикою; а також рівень професійної підготовки, педагогічної майстерності та науково-методичної культури викла-

дачів закладу вищої освіти. Сукупність зазначених чинників створює освітнє середовище, здатне стимулювати інтерес до навчання, самостійну пізнавальну діяльність і розвиток критичного мислення здобувачів освіти [11]. Внутрішні чинники пізнавальної активності пов'язані з індивідуальною структурою особистості студента і включають його власні особливості пізнавальних психічних процесів (сприймання, увагу, пам'ять, мислення), емоційно-вольову сферу, а також рівень саморегуляції та рефлексії. Важливу роль відіграє мотиваційна структура особистості, зокрема пізнавальні мотиви, професійні інтереси, ціннісні орієнтації та установки на саморозвиток. Та самоосвіту. Взаємодія зовнішніх і внутрішніх чинників визначає інтенсивність і стійкість пізнавальної активності студентів, а також ефективність засвоєння знань і формування професійних компетентностей у процесі навчання [11].

У роботах В.В. Тесленка пізнавальна активність студентів розглядається як ключова особистісна характеристика майбутніх професіоналів, що забезпечує складну структуру взаємопов'язаних компонентів та рівнів розвитку, підкреслюючи додатково розвиток цих якостей у процесі навчання через самостійний вибір та досягнення цілей, а навчання повинно бути ініціативним, творчим та самостійним. Творча пізнавальна активність студентів розглядається як основа для формування професіонала, що включає самостійність, ініціативність та здатність ставити й досягати цілей через інтеграцію принципів навчання, що стимулюють інтерес, творчість та наполегливість. Його дослідження показують, що пізнавальна активність має складну структуру і включає мотиваційно-цільовий, орієнтовний, змістовно-процесуальний, вольовий та оцінювальний компоненти, кожен з яких повинен розвиватися в освітньому процесі [12, с. 9]. Л.А. Завіруха, визначаючи компоненти пізнавальної активності студентів, визначає такі її основні складові: стимуляційно-мотиваційний, змістовно-операційний, контрольно-рефлексивний та самостійно-творчий компоненти [13, с. 127].

Доцільно розглянути більш детально компоненти пізнавальної активності студентів в контексті професійної підготовки майбутніх лікарів (таблиця 1).

Стимуляційно-мотиваційний компонент пізнавальної активності студентів є ключовою складовою пізнавальної активності здобувачів освіти, зокрема студентів вищих медичних навчальних закладів, оскільки саме мотивація пронизує всі рівні особистісної структури та визначає спрямованість навчальної діяльності майбутнього лікаря [12, с. 9]. Даний компонент зумовлений характером навчальної діяльності, сформованістю її структурних елементів, взаємодією учасників освітнього процесу, змістом навчання, типами мотивів, рівнем розвитку пізнавальних інтересів та емоційним фоном навчального середовища.

Таблиця 1

Багатокомпонентна структура пізнавальної активності студентів медичних закладів вищої освіти

Компонент	Змістова характеристика	Основні показники прояву
Стимуляційно-мотиваційний	Внутрішні й зовнішні спонукання до навчально-пізнавальної діяльності; формування пізнавальних потреб, інтересів і ціннісних орієнтацій	пізнавальні мотиви; інтерес до змісту навчання; професійна спрямованість; позитивний емоційний фон; цілеспрямованість
Змістовно-операційний	Засвоєння системи знань і способів діяльності; розвиток інтелектуальних операцій і пізнавальних процесів	аналіз, синтез, порівняння, узагальнення; евристичність мислення; перенесення знань у нові ситуації
Емоційно-вольовий	Регуляція пізнавальної діяльності через емоції та вольові зусилля	наполегливість; саморегуляція; подолання труднощів; емоційна залученість
Контрольно-рефлексивний	Усвідомлення, оцінювання та корекція власної навчальної діяльності	самоконтроль; самооцінка; рефлексія результатів; орієнтація на самовдосконалення
Самостійно-творчий	Найвищий рівень пізнавальної активності, орієнтований на створення нового	ініціативність; творчий пошук; вибір власних стратегій навчання; надситуативна поведінка
Соціально-комунікативний	Реалізація пізнавальної активності в умовах суб'єкт–суб'єктної взаємодії	участь у дискусіях; аргументація позиції; взаємооцінювання; співпраця
Організаційно-дидактичний (зовнішній)	Педагогічні умови активізації пізнавальної діяльності	методи навчання; цифрові ресурси; проблемні завдання; фасилітація

Мотиваційна сфера виконує функцію внутрішнього спонукання до засвоєння навчального матеріалу, активізує пізнавальні процеси та сприяє формуванню стійкого інтересу до навчання. Розвиток навчальної мотивації є одним з провідних завдань викладача, що передбачає створення умов для виникнення глибоких, усвідомлених, емоційно забарвлених мотивів, здатних забезпечити цілеспрямовану й ефективну навчально-пізнавальну діяльність. Мотиваційна сфера особистості розглядається через такі показники, як пізнавальні потреби, інтереси, стимули, емоції, прагнення, цілеспрямованість на навчальну діяльність. Оскільки задоволення потреб реалізується через цілеспрямовану активність, самі потреби виступають джерелом внутрішньої динаміки особистості. Усвідомлення мети як суб'єктивної потреби зумовлює пошук шляхів її досягнення, що забезпечує узгодження між внутрішніми уявленнями студента та об'єктивними умовами освітнього середовища [13, с. 128].

Проблематика формування пізнавальних потреб також ґрунтовно досліджувалася в психологічній науці. Потреба в пізнавальній діяльності не виникає стихійно, вона формується через створення відповідних когнітивних ситуацій – навчальних задач і проблемних ситуацій, які активізують мислення студента. Стимулювання таких потреб можливе лише за умови активної особистісної позиції здобувача освіти, що реалізується через суб'єкт-суб'єктну взаємодію у процесі навчання [13, с. 128].

Водночас реалізація пізнавальних потреб студента залежить від рівня професійної підготовки викладача щодо організації дидактичного та психологічного простору, сприятливого для формування мотиваційної сфери студента. Одним із головних чинників, що сприяють зростанню пізнавальної активності, є пізнавальний інтерес. Як одна з провідних психічних властивостей, пізнавальний інтерес виникає у процесі пошуково-дослідницької діяльності, поступово трансформуючись із первинної зацікавленості в стійке особистісне утворення. Такий інтерес вирізняється цілеспрямованістю, наполегливістю, захопленістю процесом пізнання, єдністю когнітивної активності й результативності діяльності, а також емоційно-пізнавальною зосередженістю [12; 13].

Вважаємо за необхідне окремо виділити **емоційно-вольовий компонент пізнавальної активності студентів,** оскільки емоційна складова мотивації, або модальність мотиву, також є важливою. Створення позитивного емоційного фону, атмосфери психологічного комфорту, ситуацій успіху під час освітнього процесу сприяє підвищенню зацікавленості студентів [13; 14]. Позитивні емоції, що виникають під впливом досягнень у навчанні, посилюють внутрішню мотивацію до подальшої діяльності. З огляду на це, виховання мотиваційної спрямованості майбутніх лікарів має включати не лише постановку цілей, але й формування позитивного емоційного ставлення до навчального процесу.

Стимулювання навчально-пізнавальної активності у сучасному освітньому контексті розглядається як цілеспрямоване спонукання до дії через поєднання внутрішніх потреб та зовнішніх стимулів. Стимул виникає у момент зіткнення потреби з можливістю її задоволення, при цьому він є проявом внутрішньої активності, що активізується зовнішніми умовами – новизною навчального контенту, інноваційними формами подачі матеріалу, застосуванням цифрових технологій тощо [13, с. 129]. У цьому сенсі зовнішні стимули, або стимулятори, виступають ключовими чинниками, що впливають на інтенсифікацію навчальної діяльності.

Змістовно-операційний компонент пізнавальної активності студентів. У структурі пізнавальної активності майбутніх фахівців медичної галузі ключову роль відіграє змістовно-операційний компонент, що охоплює процес накопичення і засвоєння базових навчальних знань. Цей компонент включає інтегровану систему фундаментальних теоретичних знань, навчальних стратегій та інтелектуальних операцій, таких як аналіз, порівняння, узагальнення, систематизація та абстрагування. До його складу також входять основні пізнавальні процеси (відчуття, сприйняття, уявлення, пам'ять, мислення, уява), які забезпечують інтелектуальну трансформацію інформації в процесі пізнання [13, с. 129]. Показником сформованості розумових операцій і вмінь студентів є їх здатність до самостійної, трансформативної мисленнєвої діяльності. Позитивне ставлення та активна участь особистості студента до пізнавального пошуку та дослідницької діяльності виступає підґрунтям для його залучення до інших форм когнітивної та креативної активності. Пошукова пізнавальна активність студентів виявляється у здатності до евристичної ініціативи, самостійності, високого рівня оперування навчальним матеріалом, вміння здобувати нові знання та розв'язувати нетипові завдання [13, с. 129]. Таким чином, змістовно-операційний компонент пізнавальної активності визначається ступенем сформованості внутрішньо активного ставлення студента до навчального процесу, високим рівнем функціонування когнітивних процесів

та наявністю розвиненої пошукової активності [12; 13, с. 129].

Контрольно-рефлексивний компонент пізнавальної активності студентів медичних ЗВО репрезентує здатність особистості до усвідомленого контролю та аналізу власної навчальної діяльності. Рефлексія розглядається як безперервний, динамічний процес, що за сприятливих педагогічних умов активізує пізнавальну діяльність студента, формує мотивацію до засвоєння нових знань, умінь і навичок, стимулює потребу у професійному самовдосконаленні [13, с. 129]. У межах цього процесу формується адекватна самооцінка результатів навчальної діяльності, стійка орієнтація на самоосвіту та внутрішня готовність до майбутньої самостійної, творчої професійної реалізації [12, с. 10].

Рефлексивна здатність студентів ефективно розвивається в умовах ціннісно-смислового засвоєння змісту навчальної дисципліни, систематичного залучення до пошуку актуальної наукової інформації, критичного аналізу отриманих результатів. Самоконтроль за ходом навчальної діяльності забезпечує розвиток критичного мислення, підвищує ступінь автономності пізнавальної поведінки студента та сприяє зростанню ефективності освітнього процесу загалом [13, с. 129–130].

Самостійно-творчий компонент пізнавальної активності студентів медичних закладів вищої освіти є найвищим рівнем прояву їх пізнавального потенціалу. Він відображається у здатності до розв'язання творчих і пошукових завдань, використанні нестандартних підходів до реалізації освітніх цілей, самостійному виборі методів, прийомів і засобів навчальної діяльності [12, с. 10]. Як одна з форм навчально-пізнавальної діяльності, самостійна робота сприяє розвитку когнітивної ініціативності, рефлексивних навичок, вольових якостей, критичного та продуктивного мислення, а також здатності до пізнавальної надситуативної поведінки, яка виявляється у виході студента за межі визначеного педагогом завдання та реалізації додаткових освітніх ініціатив на власний розсуд [13, с. 130].

Ефективне здійснення самостійної пізнавальної діяльності передбачає наявність у студента внутрішньої мотивації до пізнання, інтелектуальної активності, здатності до концентрації уваги, спостережливості, емоційно-вольової саморегуляції та спрямованості на досягнення навчальних цілей [6, с. 179]. У цьому процесі відображається цілісна структура особистості здобувача освіти, що визначає рівень його пізнавальної самостійності та здатності до інтелектуального саморозвитку [15, с. 71].

Організаційний аспект самостійної навчальної діяльності виступає важливою умовою її результативності: від ефективності її організації залежить сформованість пізнавального інтересу до дисципліни, інтенсивність засвоєння навчального матеріалу, рівень розвитку професійно-значущих умінь і навичок, а також готовність до виконання майбутніх фахових завдань [15, с. 73]. Розвинена здатність до самоконтролю сприяє підвищенню якості самостійної підготовки студентів та активізації їх професійної спрямованості.

Найвищим виявом самостійної пізнавальної діяльності є прояв творчої активності, яка формується через стимулювання мотивації до самостійного навчання, інтерес до пізнавального пошуку та здатність до саморефлексії. Саме ці характеристики забезпечують стійке прагнення до знань і сприяють розвитку пізнавального потенціалу майбутнього лікаря [14; 15].

Соціально-комунікативний компонент пізнавальної активності студентів. В.І. Бондар зазначає, що найвищого рівня пізнавальної активності студентів досягається за умови створення ситуацій під час організації їхньої навчальної діяльності, коли вони змушені самостійно відстоювати власну думку, бути задіяними у обговореннях та дискусіях, ставити запитання як викладачу так і своїм товаришам, аналізувати, рецензувати та оцінювати усні відповіді та письмові роботи товаришів, самостійно обирати завдання для виконання відповідно до свого рівня знань, застосовувати самоперевірку та аналіз власної активності, самостійно знаходити різні варіанти можливого вирішення ситуаційної (проблемної) задачі шляхом застосування комплексу відомих способів [16, с. 29]. Шляхом діалогу, дискусії, активних дебатів з аргументацією власної позиції та взаємооцінювання відбувається реалізація пізнавальної активності студентів в умовах суб'єкт-суб'єктної взаємодії [1].

Організаційно-дидактичний (зовнішній) компонент пізнавальної активності студентів медичних закладів вищої освіти є системоутворювальним чинником освітнього процесу, оскільки саме він визначає умови, у межах яких реалізується та розвивається внутрішній пізнавальний потенціал здобувачів освіти. Цей компонент охоплює сукупність педагогічно сконструйованих умов, форм, методів і засобів навчання, спрямованих на активізацію навчально-пізнавальної діяльності майбутніх лікарів з урахуванням специфіки медичних дисциплін.

Передусім організаційно-дидактичний компонент виявляється в цілеспрямованій організації освітнього процесу, яка передбачає логічну структурованість змісту навчальних дисциплін, наукову обґрунтованість навчальних програм, їх інтеграцію з клінічними та практикоорієнтованими модулями. Для медичних ЗВО особливого значення набуває вертикальна й горизонтальна інтеграція фундаментальних і клінічних дисциплін (зокрема гістології, цитології та ембріології з патологічною анатомією, фізіологією, клінічними курсами), що забезпечує цілісність знань і формує здатність студентів до міждисциплінарного мислення [9, с. 40].

Важливою складовою цього компонента є добір і поєднання ефективних дидактичних форм навчання, які стимулюють активну позицію студента як суб'єкта пізнання. До них належать проблемні лекції, інтерактивні практичні заняття, семінари-дискусії, кейс-методи, аналіз клінічних ситуацій, робота з мікропрепаратами, цифровими гістологічними атласами та симуляційними технологіями. Такі форми сприяють переходу від репродуктивного засвоєння матеріалу до аналітико-синтетичної та дослідницької діяльності [17, с. 42].

Організаційно-дидактичний компонент також реалізується через використання активних і інтерактивних методів навчання, зокрема проблемного (problem-based learning) та дослідницького навчання, проєктної діяльності, елементів командного навчання (team-based learning), перевернутого класу (flipped classroom), а також цифрових освітніх платформ [18-20]. Застосування цих методів забезпечує залучення студентів до самостійного пошуку інформації, формування навичок критичного аналізу наукових джерел, прийняття обґрунтованих рішень і аргументації власної позиції, що є принципово важливим для професійної підготовки лікаря [17, с. 43].

Суттєвим аспектом зовнішнього компонента пізнавальної активності є дидактичне забезпечення самостійної роботи студентів, яка в медичній освіті виступає провідною формою опанування значних обсягів складної наукової інформації. Чітке визначення цілей, змісту, алгоритмів виконання самостійних завдань, надання методичних рекомендацій, використання електронних курсів, банків тестових і ситуаційних задач створює умови для розвитку автономності навчальної діяльності та відповідальності за її результати.

Не менш важливим є **оцінювально-контрольний аспект організаційно-дидактичного компонента**, який забезпечує зворотний зв'язок між викладачем і студентом. Формувальне оцінювання, поетапний контроль знань, використання само- та взаємооцінювання сприяють усвідомленню студентами рівня власної підготовки, стимулюють рефлексію та корекцію навчальних стратегій. За таких умов контроль перестає бути виключно інструментом перевірки й набуває функції засобу розвитку пізнавальної активності [12, с. 10].

Особливу роль у структурі організаційно-дидактичного компонента відіграє педагогічна майстерність викладача, його здатність конструювати освітнє середовище, що підтримує інтелектуальну ініціативу студентів, створює проблемні ситуації, заохочує до дискусії, самостійних висновків і творчого пошуку. Викладач у медичному ЗВО постає не лише джерелом знань, а й фасилітатором пізнавальної діяльності, консультантом і партнером у професійному становленні майбутнього лікаря [8].

Таким чином, організаційно-дидактичний (зовнішній) компонент пізнавальної активності студентів медичних закладів вищої освіти є багатовимірною системою педагогічних умов і засобів, що забезпечує активне включення здобувачів освіти у навчально-професійний процес, сприяє глибокому осмисленню навчального матеріалу, розвитку критичного мислення та формуванню професійної компетентності майбутніх фахівців медичної галузі.

У процесі розвитку навчально-пізнавальна активність студентів проходить низку послідовних рівнів її сформованості, кожен із яких характеризується зростанням інтелектуальної самостійності, глибиною мислення та здатністю до творчого пошуку. Варто наголосити, що попри відмінності у формулюваннях, рівні сформованості пізнавальної активності у науковців мають подібне смислове наповнення. Зокрема, В.В. Тесленко, у своїй роботі проводить термінологічні паралелі та виокремлює загалом три рівні сформованості творчої пізнавальної активності здобувачів освіти. Перший рівень – відтворювальний (репродуктивний) рівень – свідчить про готовність студента до засвоєння та відтворення знань, оволодіння способами їх застосування за зразком; наступний – інтерпретуючий (евристичний, інтерпретуючий) рівень – прагнення до глибокого розуміння навчального матеріалу, усвідомлення змістових основ знань, бажання вдосконалити певну діяльність; та третій – творчий (креативний, продуктивний) рівень – орієнтація на пошук нових способів пізнання сутності явищ і встанов-

лення їх взаємозв'язків, здатність до створення нового у творчому процесі [12, с. 6]. Згідно з концепцією, запропонованою П.Г. Лузаном, виокремлюють три основні рівні навчально-пізнавальної активності: 1) репродуктивний; 2) продуктивний; 3) креативний [21].

У контексті професійної підготовки майбутніх лікарів кожен рівень пізнавальної активності набуває специфічного змістового наповнення, що відображає поступовий перехід від засвоєння базових медико-біологічних знань до їх творчого застосування у складних клінічно орієнтованих ситуаціях. послідовний розвиток репродуктивного, продуктивного та креативного рівнів пізнавальної активності є важливою педагогічною умовою формування компетентного, критично мислячого та інноваційно орієнтованого фахівця у сфері охорони здоров'я (таблиця 2).

Репродуктивний рівень пізнавальної активності характеризується усвідомленим засвоєнням навчального матеріалу переважно шляхом запам'ятовування та відтворення зразків розумової й практичної діяльності. У процесі підготовки майбутніх лікарів цей рівень є необхідною основою професійного становлення, оскільки забезпечує оволодіння фундаментальними знаннями з базових дисциплін (гістології, цитології, ембріології, анатомії, фізіології), засвоєння медичної термінології, класифікацій, номенклатури та стандартних алгоритмів діагностичних і навчально-практичних дій. На цьому етапі студенти відтворюють готові наукові положення, описують морфологічні структури, визначають типові закономірності будови й розвитку органів і тканин, що формує когнітивний базис для подальшого ускладнення пізнавальної діяльності.

Продуктивний рівень пізнавальної активності відзначається зростанням інтелектуальної самостійності та переходом від простого відтворення знань до їх усвідомленого застосування. У медичній освіті цей рівень проявляється у здатності студентів аналізувати навчальний матеріал, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між морфологічними, функціональними та клінічними явищами, переносити засвоєні знання у нові навчальні та професійно орієнтовані ситуації. Студенти демонструють уміння інтерпретувати гістологічні препарати, порівнювати нормальні й патологічні структури, обґрунтовувати вибір методів дослідження, розв'язувати ситуаційні та клініко-орієнтовані задачі. Цей рівень забезпечує формування клінічного мислення, навичок аргументованого аналізу та готовності до самостійного прийняття навчальних рішень.

Креативний рівень пізнавальної активності є найвищим етапом її розвитку та відображає здатність майбутнього лікаря до творчого пізнання, інтелектуальної ініціативи й самостій-

Таблиця 2

Рівні пізнавальної активності студентів медичних закладів вищої освіти

Рівень пізнавальної активності	Ключові компоненти	Педагогічні умови, засоби та методи навчання
Репродуктивний ***(задовільний)*** Відтворення знань, розпізнавання структур, виконання інструкцій	– пізнавальні процеси (увага, пам'ять, сприймання); – відтворювальні розумові дії; – базові знання й уміння; – зовнішня мотивація до навчання.	– чітка структуризація навчального матеріалу; – поетапне подання інформації; – пояснювально-ілюстративні методи; – лекції, демонстрації, робота з підручниками та атласами; – тренувальні вправи, тестовий контроль, репродуктивні практичні роботи.
Продуктивний ***(середній)*** Самостійне мислення, аналіз, встановлення морфофункціональних зв'язків	– аналітико-синтетичні розумові операції; – перенесення знань; – проблемне мислення; – внутрішня мотивація до пізнання; – елементи рефлексії.	– проблемне та частково-пошукове навчання; – використання клініко-орієнтованих завдань; – аналіз ситуаційних задач і кейсів; – лабораторні та практичні заняття з елементами інтерпретації; – дискусії, робота в малих групах, інтерактивні методи.
Креативний ***(високий)*** Генерація ідей, дослідження, застосування знань у нових ситуаціях	– дослідницьке та творче мислення; – саморегуляція і рефлексія; – висока внутрішня мотивація; – самостійність і відповідальність; – здатність до інтелектуальної ініціативи.	– дослідницькі та проєктні методи навчання; – науково-дослідна робота студентів; – проблемно-дослідницькі завдання; – участь у наукових гуртках, конференціях, підготовка публікацій; – використання цифрових технологій, симуляційного навчання, міждисциплінарних проєктів.

ного конструювання знань. На цьому рівні студент активно залучається до науково-дослідницької діяльності, виявляє готовність формулювати проблеми, висувати гіпотези, обирати адекватні методи їх перевірки та інтерпретувати результати. У професійному контексті креативний рівень проявляється у здатності знаходити нестандартні підходи до розв'язання складних клінічних ситуацій, інтегрувати знання з різних галузей медицини, критично оцінювати наукову інформацію та впроваджувати інноваційні ідеї у практику [22]. Саме цей рівень забезпечує готовність майбутнього лікаря до роботи в умовах невизначеності, швидких змін медичних технологій та необхідності безперервного професійного розвитку.

Варто зазначити, що ефективність реалізації кожного з рівнів пізнавальної активності студентів тісно пов'язана з організацією освітнього процесу, який, у свою чергу, значною мірою залежить від особистості викладача, його педагогічної майстерності, здатності стимулювати інтелектуальну ініціативу здобувачів освіти, створювати ситуації пізнавального пошуку та забезпечувати умови для активної участі студентів у навчальній діяльності.

Отже, пізнавальна активність студентів постає як необхідна умова формування внутрішньої потреби в знаннях, самостійності мислення, здатності до глибокого та стійкого засвоєння навчального матеріалу і реалізації його в контексті майбутньої професійної діяльності [23]. Високий рівень пізнавальної активності студентів є результатом оптимального поєднання психологічних (мотиваційних, інтелектуальних, особистісних) і дидактичних (технологічних, організаційних, інформаційних) умов. Це, у свою чергу, забезпечує залучення студентів до самостійного пошуку інформації, планування індивідуальної траєкторії навчання та формування здатності до безперервної освіти, що є ключовою вимогою сучасної системи вищої медичної освіти.

Таким чином, теоретико-методологічний аналіз засвідчує, що навчально-пізнавальна діяльність студентів медичних закладів вищої освіти є професійно орієнтованою формою діяльності, спрямованою на засвоєння знань і способів фахової діяльності, формування клінічного мислення та розвиток творчого потенціалу майбутніх лікарів. Пізнавальна активність при цьому виступає інтегральною характеристикою особистості здобувача освіти, яка визначає ефективність навчання, рівень інтелектуальної самостійності та готовність до безперервної освіти. Узгоджена взаємодія комплексу компонентів пізнавальної активності студентів забезпечує цілісність пізнавального процесу та створює підґрунтя для формування професійної компетентності майбутніх фахівців медичної галузі. Отримані теоретичні узагальнення можуть бути використані як науково-методологічне підґрунтя для розроблення педагогічних стратегій і умов активізації пізнавальної діяльності студентів у процесі вивчення фундаментальних і клінічно орієнтованих медичних дисциплін.

Список літератури:

1. Бондарєва Т. Активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів у системі ступеневої вищої освіти. *Нова педагогічна думка*. 2013. № 1. С. 83–85. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd 2013 1 19 (дата звернення 30.06.2025).
2. Яцина О. Ф. Психологічні аспекти активізації пізнавальної діяльності. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота.* Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2011. Вип. 20. С. 195–198.
3. Підласий І. П. Як підготувати ефективний урок / Книга для вчителя. Київ, 1989. 203 с.
4. Nechitailo I. S., Dymar N. M., Biriukova M. V., Liashenko N. O., Zverko T. V. Distance educational technologies as a facilitator of students' cognitive flexibility: risks and prospects / Laplage em Revista (International), vol.7, n. 3D, Sept.-Dec. 2021, p. 396–402. https://doi.org/10.24115/S2446-6220202173D1731p.396-402
5. Власюк О. Я. Активізація навчально-пізнавальної діяльності – шлях до формування культури самоосвітньої діяльності. *Теорія та методика управління освітою*. 2010. Вип. № 5, грудень. URL: http://tme.umo.edu.ua/docs/5/11vlasas.pdf. (дата звернення 13.12.2025).
6. Процик Г. Самостійна робота студентів як передумова активізації пізнавальної діяльності. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип. 37, Том 3, 2021. С. 172–181.
7. Давидюк Н. М. Активізація пізнавальної діяльності студентів. *Психологія: збірник наукових праць НПУ імені М. П. Драгоманова*. Вип. 11. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова. 2000. С. 346–354.
8. Димар Н. М. Роль викладача у формуванні soft skills у студентів медичних закладів вищої освіти. *Парадигма вищої освіти в умовах війни та глобальних викликів XXI століття* : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 18 липня – 28 серпня 2022 року. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. С. 139–142.
9. Димар Н. М., Яременко Л. М. Педагогічні методи активізації пізнавальної активності студентів-медиків при вивченні гістології. *Медицина та фармація: освітні дискуси*. Вип. 3. 2025. С. 36–43. https://doi.org/10.32782/eddiscourses/2025-3-5

10. Щепіна Н. В. Активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів ВНЗ як наукова проблема. URL: http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2012/23/72.pdf
11. Яцина О. Ф. Психологічні аспекти активізації пізнавальної діяльності. *Науковий вісник Ужгородського університету*. *Серія: Педагогіка. Соціальна робота.* Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2011. Вип. 20. С. 195–198.
12. Тесленко В. В. Формування творчої пізнавальної активності студентів вищих навчальних закладів. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2015. № 1. С. 5–11.
13. Завіруха Л. А. Компонентна структура пізнавальної активності майбутніх учителів музичного мистецтва. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки*. № 1 (34). 2020. С. 126–130.
14. Барчій М. Психологічні умови активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів. *Педагогіка і психологія професійної освіти,* 2016, № 1. С. 123–130.
15. Солдатенко М. М. Теорія і практика самостійної пізнавальної діяльності. Монографія. Київ : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2006. 198 с.
16. Бондар В. І. Дидактика: ефективні технології навчання студентів. Київ: Вересень, 1996. 129 с.
17. Димар Н. М., Яременко Л. М. Реалізація проблемно-пошукового підходу при навчанні загальної гістології. *Медицина та фармація: освітні дискуси.* Вип. 1. 2025. С. 41–49. https://doi.org/10.32782/eddiscourses/2025-1-8
18. Burgess A., Bleasel J., Haq I., Roberts, C. Team-based learning (TBL) in the medical curriculum: Better than problem-based learning (PBL)? *BMC Medical Education.* 2017. № 1, 243. https://doi.org/10.1186/s12909-017-1068-z
19. Ge W. L., Zhu X. Y., Lin J. B., Chen Y., Wang, Y. Effects of problem-based learning on critical thinking and clinical skills in health professions education: An umbrella systematic review. *BMC Medical Education,* 2025, 455. https://doi.org/10.1186/s12909-025-06951-z
20. González-Argote J., Castillo-González W. Problem-based learning in health professions education: A narrative review. *BMC Medical Education.* 2024. № 1, 312. https://doi.org/10.1186/s12909-024-05112-6
21. Лузан П. Г. Теоретичні і методичні основи формування навчально-пізнавальної активності студентів у вищих аграрних закладах освіти : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док. пед. наук : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Київ, 2004. 42 с.
22. Ge W. L., Zhu X. Y., Lin J. B. *et al.* Critical thinking and clinical skills by problem-based learning educational methods: an umbrella systematic review. *BMC Med Educ* 2025, 455. https://doi.org/10.1186/s12909-025-06951-z
23. Wu H., Shi Z., Ma X., Xu X. Student Engagement in Undergraduate Medical Education: A Longitudinal Study of Medical Students in China. *Acad Med*. 2025 Nov 1;100(11):1291-1297. doi: 10.1097/ACM.0000000000006145. Epub 2025 Jun 23. PMID: 40550144.

References:

1. Bondarieva, T. (2013). Aktyvizatsiia navchalno-piznavalnoi diialnosti studentiv u systemi stupenevoi vyshchoi osvity [Activation of students' educational and cognitive activity in the system of tiered higher education]. Nova pedahohichna dumka, 1, 83–85. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2013_1_19 [in Ukrainian].
2. Yatsyna, O. F. (2011). Psykholohichni aspekty aktyvizatsii piznavalnoi diialnosti [Psychological aspects of cognitive activity activation]. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriia: Pedahohika. Sotsialna robota, 20, 195–198. Uzhhorod, Ukraine: Vydavnytstvo UzhNU "Hoverla". [in Ukrainian].
3. Podlasyi, I. P. (1989). Yak pidhotuvaty efektyvnyi urok [How to prepare an effective lesson]. Kyiv, Ukraine. [in Ukrainian].
4. Nechitailo, I. S., Dymar, N. M., Biriukova, M. V., Liashenko, N. O., & Zverko, T. V. (2021). Distance educational technologies as a facilitator of students' cognitive flexibility: Risks and prospects. Laplage em Revista, 7(3D), 396–402. https://doi.org/10.24115/S2446-6220202173D1731p.396-402
5. Vlasiuk, O. Ya. (2010). Aktyvizatsiia navchalno-piznavalnoi diialnosti – shliakh do formuvannia kultury samoosvitnoi diialnosti studentiv [Activation of educational and cognitive activity as a way to form a culture of students' self-educational activity]. Teoriia ta metodyka upravlinnia osvitoiu, 5. Retrieved from: http://tme.umo.edu.ua/docs/5/11vlasas.pdf [in Ukrainian].
6. Protsyk, H. (2021). Samostiina robota studentiv yak peredumova aktyvizatsii piznavalnoi diialnosti [Independent student work as a prerequisite for cognitive activity activation]. Aktualni pytannia humanitarnykh nauk, 37(3), 172–181. [in Ukrainian].
7. Davydiuk, N. M. (2000). Aktyvizatsiia piznavalnoi diialnosti studentiv [Activation of students' cognitive activity]. Psykholohiia: zbirnyk naukovykh prats NPU imeni M. P. Drahomanova, 11, 346–354. Kyiv, Ukraine: NPU imeni M. P. Drahomanova. [in Ukrainian].
8. Dymar, N. M. (2022). Rol vykladacha u formuvanni soft skills u studentiv medychnykh zakladiv vyshchoi osvity [The role of the teacher in forming soft skills in medical students]. In Paradyhma vyshchoi osvity v umovakh viiny ta hlobalnykh vyklykiv XXI stolittia (pp. 139–142). Odesa, Ukraine: Vydavnychyi dim "Helvetyka". [in Ukrainian].
9. Dymar, N. M., & Yaremenko, L. M. (2025). Pedahohichni metody aktyvizatsii piznavalnoi aktyvnosti studentiv-medykiv pry vyvchenni histolohii [Pedagogical methods of activating cognitive activity of medical students in studying histology]. Medytsyna ta farmatsiia: osvitni dyskusy, 3, 36–43. https://doi.org/10.32782/eddiscourses/2025-3-5 [in Ukrainian].
10. Shchepina, N. V. (2012). Aktyvizatsiia navchalno-piznavalnoi diialnosti studentiv VNZ yak naukova problema [Activation of educational and cognitive activity of university students as a scientific problem]. Retrieved from: http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2012/23/72.pdf [in Ukrainian].
11. Yatsyna, O. F. (2011). Psykholohichni aspekty aktyvizatsii piznavalnoi diialnosti [Psychological aspects of cognitive activity activation]. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriia: Pedahohika. Sotsialna robota, 20, 195–198. Uzhhorod, Ukraine: Vydavnytstvo UzhNU "Hoverla". [in Ukrainian].

12. Teslenko, V. V. (2015). Formuvannia tvorchoi piznavalnoi aktyvnosti studentiv vyshchykh navchalnykh zakladiv [Formation of creative cognitive activity of higher education students]. Osvita ta rozvytok obdarovanoi osobystosti, 1, 5–11. [in Ukrainian].
13. Zavirukha, L. A. (2020). Komponentna struktura piznavalnoi aktyvnosti maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva [Component structure of cognitive activity of future music teachers]. Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu. Pedahohichni nauky, 1(34), 126–130. [in Ukrainian].
14. Barchii, M. (2016). Psykholohichni umovy aktyvizatsii navchalno-piznavalnoi diialnosti studentiv [Psychological conditions for activating students' educational and cognitive activity]. Pedahohika i psykholohiia profesiinoi osvity, 1, 123–130. [in Ukrainian].
15. Soldatenko, M. M. (2006). Teoriia i praktyka samostiinoi piznavalnoi diialnosti [Theory and practice of independent cognitive activity]. Kyiv, Ukraine: NPU imeni M. P. Drahomanova. [in Ukrainian].
16. Bondar, V. I. (1996). Dydaktyka: efektyvni tekhnolohii navchannia studentiv [Didactics: Effective technologies of student learning]. Kyiv, Ukraine: Veresen. [in Ukrainian].
17. Dymar, N. M., & Yaremenko, L. M. (2025). Realizatsiia problemno-poshukovoho pidkhodu pry navchanni zahalnoi histolohii [Implementation of the problem-search approach in teaching general histology]. Medytsyna ta farmatsiia: osvitni dyskusy, 1, 41–49. https://doi.org/10.32782/eddiscourses/2025-1-8 [in Ukrainian].
18. Burgess, A., Bleasel, J., Haq, I., & Roberts, C. (2017). Team-based learning (TBL) in the medical curriculum: Better than problem-based learning (PBL)? BMC Medical Education, 17, 243. https://doi.org/10.1186/s12909-017-1068-z
19. Ge, W. L., Zhu, X. Y., Lin, J. B., Chen, Y., & Wang, Y. (2025). Effects of problem-based learning on critical thinking and clinical skills in health professions education: An umbrella systematic review. BMC Medical Education, 25, 455. https://doi.org/10.1186/s12909-025-06951-z
20. González-Argote, J., & Castillo-González, W. (2024). Problem-based learning in health professions education: A narrative review. BMC Medical Education, 24, 312. https://doi.org/10.1186/s12909-024-05112-6
21. Luzan, P. H. (2004). Teoretychni i metodychni osnovy formuvannia navchalno-piznavalnoi aktyvnosti studentiv u vyshchykh ahrarnykh zakladakh osvity [Theoretical and methodological foundations of forming students' educational and cognitive activity in higher agricultural education institutions] (Doctoral dissertation abstract). Kyiv, Ukraine. [in Ukrainian].
22. Wu, H., Shi, Z., Ma, X., & Xu, X. (2025). Student engagement in undergraduate medical education: A longitudinal study of medical students in China. Academic Medicine, 100(11), 1291–1297. https://doi.org/10.1097/ACM.0000000000006145

Дата першого надходження статті до видання: 29.12.2025
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 23.01.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 27.02.2026